ศัพท์แพทย์ภาษาฝรั่งเศส

สมชาย อินทรศิริพงษ์, พ.บ.*

ศัพท์ในทางการแพทย์ (medical terminology) เป็นที่รู้กันว่ามีรากศัพท์มาจากภาษาละตินและกรีกเป็นส่วนใหญ่แล้วนำมาดัดแปลงทั้งวิธีเขียน และวิธีอ่านตามวิธีของภาษาอังกฤษเป็นหลักนาน ๆ จะมีศัพท์ที่เป็นภาษาฝรั่งเศส ที่ยืมเอามาใช้ในทางการแพทย์บางทีก็คงความหมายเดิมบางทีความหมายก็เปลี่ยนแปลงไปเล็กน้อยส่วนวิธีอ่านออกเสียงก็มีทั้งอ่านตามแบบภาษาเดิมและอ่านตามวิธีของภาษาอังกฤษคำอ่านที่เสนอไว้ ณ ที่นี้อ่านตามวิธีของภาษาฝรั่งเศสซึ่งอาจจะไม่เหมือนนักเพราะความจำกัดของเสียงภาษาไทยที่แม้จะมีเสียงอย่างกว้างขวางแต่ก็ไม่สามารถแทนเสียงของภาษาอื่นได้ทั้งหมด ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาของแต่ละภาษาท่านที่อยากได้ยินเสียงจริง ๆ อาจจะเปิดฟังจากพจนานุกรมที่มีเสียงได้ส่วนรายการศัพท์ที่รวบรวมมานี้เรียงตามลำดับอักษรและคำที่อยู่ในวงเล็บนั้นคือคำแปลตรง ๆ เป็นภาษาอังกฤษ และศัพท์ทั้งหมดที่นำเสนอ ณ ที่นี้เป็นเพียงบางส่วนเท่านั้นไม่ใช่ทั้งหมดที่มีใช้ในทางการแพทย์

ส่วนการออกเสียงสระภาษาฝรั่งเศสต่างจากภาษาอังกฤษเล็กน้อย สระแต่ละตัวจะมีเสียงค่อนข้างคงที่แบบเดียวกับภาษาไทย จึงง่ายที่จะอ่าน แม้จะไม่รู้ความหมายก็ตามที่พบบ่อย เช่น: a-อา, e-เออ, é-เอ, è-แอ, i-อี, o-โอ, u-อู+อี (ไม่มีในภาษาไทย ต้องฝึกออกเสียง เช่น ออกเสียงอีแต่ทำปากเป็นวงเหมือนออกเสียงอู), ou-อู, oi-อัว, eau-โอ, er-แอร์, en-อ็อง, ai-แอ, y-อี พยัญชนะที่ออกเสียงต่างคือ n เมื่อเป็นตัวสะกดจะเป็น “ง” ไม่ใช่ “น” เช่น Bon jour-บง-ชูร์

Bruit (noise) อ่านว่า บรุย ถ้าอ่านแบบอังกฤษอ่านว่า บรุต แปลว่าเสียงสัญญาณรบกวนหมายถึงเสียงผิดปกติที่เกิดจากการที่เลือดไหลผ่านเส้นเลือดแดงที่มีส่วนแคบหรืออุดกั้นบางส่วน หรือมีการเคลื่อนที่เร็วของกระแสเลือดอาจจะเนื่องจาก atherosclerosis จนเกิดการรบกวนของกระแสเลือดเกิดเป็นเสียงฟู่ ๆ ตามจังหวะบีบตัวของหัวใจได้ยินด้วยการใช้หูฟังอาจจะฟังได้ที่ carotid aretry, renal artery ในการได้ยินเสียง carotid bruit ในผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองปัจจุบัน พบว่ามีความสัมพันธ์กับการตีบของเส้นเลือดแดง carotid การผ่าตัดแก้ไขการตีบนั้นนับว่าได้ประโยชน์ แต่การตรวจพบก่อนเกิดโรคไม่ช่วยในการพยากรณ์การเกิดโรคหลอดเลือดสมองปัจจุบัน แต่ไปเพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดโรคกล้ามเนื้อหัวใจตายมากกว่ากลุ่มที่ไม่มีประมาณ 2 เท่า[1] ถ้าฟังได้ที่ต่อมไทรอยด์มักหมายถึงผู้ป่วยเป็นไทรอยด์เป็นพิษ

* หน่วยโลหิตวิทยา กลุ่มงานอายุรกรรม โรงพยาบาลมหาราชนครราชสีมา จ.นครราชสีมา 30000

Café au lait spot (Coffee with milk) อ่านว่า กาเฟ-โอ-แลสปอต แปลตามศัพท์ว่าจุดแต้มกาแฟเติมนม เป็นปื้นสีน้ำตาลอ่อนไม่นูนขนาดต่าง ๆ กัน พบตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย พบบ่อยประมาณร้อยละ 95 ของผู้ป่วยโรค neurofibromatosis type 1 หรือ von Reckling-hausen's disease ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มโรค neurocutaneous syndrome ที่พบได้บ่อยที่สุด และถ่ายทอดได้ทางกรรมพันธุ์แบบ autosomal dominant นอกจากนั้นอาจจะพบได้ใน McCune-Albright syndrome, tuberous sclerosis, Fanconi anemia (congenital aplastic anemia) ในการใช้ café au lait spot ช่วยวินิจฉัยโรค neurofibromatosis type 1 ต้องมีตั้งแต่ 6 ตำแหน่งขึ้นไป และขนาดต้องใหญ่กว่า 0.5 เซนติเมตรในเด็ก และใหญ่กว่า 1.5 เซนติเมตรในผู้ใหญ่[2]

Coup (stroke) อ่านว่า คุ แปลว่า กระทบโจมตี ที่มาพร้อมกับศัพท์ Contrecoup (backlash) อ่านว่า คอง-เตรอ-คุ แปลว่า แรงต้านปะทะใช้เรียกภาวะอุบัติเหตุที่มีการกระทบกระเทือนบาดเจ็บต่อสมอง (cerebral contusion) แบบปิดด้านที่บาดเจ็บจากการโดนกระทบต่อสมองด้านนั้นโดยตรงเรียกว่า coup injury บ่อยครั้งมีอาการเบากว่าแต่สมองด้านตรงข้ามก็อาจจะมีบาดเจ็บได้เช่นกัน เพราะเมื่อสมองโดนกระทบสมองด้านตรงข้ามจะกระแทกกับกะโหลกศีรษะทำให้เกิดอาการบาดเจ็บได้รุนแรงเท่ากับแรงที่มากระทบเรียกว่า contrecoup injury มีคำอธิบายว่าเนื้อสมองในธรรมชาติมีความหนาแน่นน้อยกว่าน้ำหล่อสมองและไขสันหลัง หรือ CSF เมื่อมีแรงมากระทบกะโหลกศีรษะ CSF ที่หนาแน่นกว่าจะเคลื่อนไปที่ตำแหน่งกระทบช่วยดันเนื้อสมองให้เคลื่อนไปกระแทกกะโหลกศีรษะฝั่งตรงข้ามเต็มแรง จนเกิดการบาดเจ็บขึ้นที่เนื้อสมองฝั่งตรงข้ามจึงมีแนวโน้มที่จะบาดเจ็บมากกว่า[3]

Cri du chat (Cry of cat) syndrome (CdCS) อ่านว่า ครี-ดู-ฉะซีนโดรม แปลตามตัวว่า เสียงแมวเป็นเสียงร้องของทารกแรกเกิดที่ผิดปกติ คือ จะมีเสียงร้องแหลมสูง คล้ายเสียงแมวพบในทารกที่แขนสั้นของโครโมโซม หมายเลข 5 ขาดหายไปบางส่วนหรือขาดหายทั้งหมด (5p- หรือ เรียกว่า 5 p minus) มักไม่มีประวัติมีคนเป็นในครอบครัวมาก่อน อาการเสียงแหลมนี้มักจะหายไปได้เองภายในขวบแรกของชีวิตเป็นความผิดปกติทางโครโมโซมแบบขาดหายที่พบบ่อยประมาณ 1:15,000-50,000 ในประชากรทั่วไปอาจจะพบความผิดปกติโดยกำเนิดของใบหน้าร่วมด้วยได้บ้าง เช่น คางหดเล็ก (mandibular microretrognathia), เพดานสูงและอาจจะมีเพดานโหว่ร่วมด้วยได้, ศีรษะเล็ก สติปัญญาด้อย น้ำหนักแรกคลอดน้อย พัฒนาการช้า การสบฟันมีปัญหาโดยเฉพาะฟันแถวบนและแถวล่างด้านหน้าไม่ชิดกัน (anterior open-bite), มีเคลือบฟันน้อย, ฟันขึ้นช้าสภาพภายในช่องปากขาดสุขอนามัย[4]

Cul de sac ภาษาอังกฤษก็ใช้คำเดียวกับภาษาฝรั่งเศส อ่านว่า คูล-เดอ-ซาค อังกฤษอ่านว่า คัล-เดอ-แซค แปลตามตัวว่า ก้นของถุงในทางกายวิภาคศาสตร์ หมายถึงช่องหรือถุง peritoneal cavity ที่ปลายตันและอยู่ต่ำสุดของช่องท้องของสตรี ทอดตัวคลุมมดลูกและไส้ตรง เรียกชื่อตามกายวิภาคว่า recto-uterine pouch ในท่านอนหงายถุงนี้ก็จะอยู่ต่ำสุดเช่นกัน จึงเป็นที่ขังรวมของน้ำเลือดหรือน้ำหนองจากส่วนต่าง ๆ ของช่องท้อง ในเพศชายจะมีถุงคล้าย ๆ แบบนี้เช่นกันเรียกว่า recto-vesical pouch ในผู้หญิงวัยเจริญพันธุ์ก่อนไข่ตกจะมีของเหลวที่ถุงนี้ได้ประมาณ 1-3 มิลลิเมตร หลังไข่ตกของเหลวนี้อาจจะเพิ่มขึ้นได้เป็น 4-5 มิลลิลิตร[5] ส่วนผู้หญิงที่ภาวะครรภ์นอกมดลูกแตก จะมีเลือดออกมาขังในถุง cul de sac นี้จึงนิยมเจาะถุงหาว่ามีเลือดขังอยู่จริงหรือไม่ผ่านทาง posterior fornix ของช่องคลอดเรียกวิธีการนี้ว่า culdocentesis

Débridement อ่านว่า เด-บรี-เด-มอง ภาษาอังกฤษ ก็ใช้คำเดียวกันอ่านว่า ดี-ไบร-เมน แยกศัพท์เป็น de (เอาออก) + bridle (อานม้า) แปลตรง ๆ ว่าเอาอานม้าออกในทางการแพทย์คือ การเอาเนื้อที่ตาย หรือเศษเซลล์ที่ตาย หรือติดเชื้อคราบเลือดเก่า คราบหนอง หรือน้ำเหลือง สะเก็ดรอยดำรวมทั้งสิ่งแปลกปลอมอื่น ๆ

ออกจากบาดแผลเพื่อให้กระบวนการหายของแผลเป็นไปได้สะดวกยิ่งขึ้นอาจจะทำด้วยการผ่าตัดแต่งบาดแผล การขูดเบา ๆ หรือใช้น้ำยาชะล้างแผลหรือใช้หนอนแมลงวันที่สะอาดและคัดเลือกสายพันธุ์เฉพาะที่กินเนื้อตายเท่านั้นก็ได้ เรียกว่า maggot therapy หรือ larval therapy หรือ therapeutic myiasis หรือ biodebridement[6]

Déjà vu (Already seen) อ่านว่า เด-ชา-วู แปลว่าเคยเห็นมาก่อนหมายความถึงอาการที่รู้สึกว่าเหตุการณ์ที่เพิ่งพบเจอนั้นคลับคล้ายคลับคลาว่าเคยพบเจอมาแล้วเคยอยู่มาก่อน ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยเห็น ไม่เคยอยู่มาก่อน เป็นประสบการณ์ทางจิตเกิดได้กับทั้งในคนปกติ และผู้ป่วย temporal lobe epilepsy ผู้ที่มีรอยโรคที่ hippocampus, amygdala และเกิดได้ทั้งเวลาหลับ หรือตื่น, พบได้ในคนปกติที่เรียกว่านิมิตและพบเป็นอาการหนึ่งใน temporal lobe seizures และอาจจะพบได้ถ้ามีความผิดปกติที่ hippocampus และ amygdala[7,8] ในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติทางจิตหลายชนิด[8] ภาวะตรงข้ามกับ Déjà vu คือ Jamais vu (Never seen) อ่านว่า จา-แม-วู แปลว่าไม่เคยเห็นทั้ง ๆ ที่เคยเห็นมาแล้ว แต่จำไม่ได้ความจำนี้อาจจะเป็นคำพูดบุคคล หรือสถานที่ก็ได้ดังนั้นจึงปฏิบัติตนเหมือนไม่เคยพบเห็นคนนั้นหรือสถานที่นั้นหรือไม่เคยได้ยินคำนั้นมาก่อน อาจจะพบใน temporal lobe epilepsy และในคนปกติเช่นเดียวกับ Déjà vu นอกนี้อาจจะพบได้ในผู้ที่อ่อนเพลียภาวะจิตไม่ปกติและได้รับยาหรือสารบางอย่างได้ เช่น baclofen[9]

De novo อ่านว่า เดอ-โน-โว หมายถึง “ตั้งแต่เริ่ม” หรือจะหมายถึงใหม่หรือสดก็ได้ เช่น de novo mutation เป็นการกลายพันธุ์ใหม่ที่ยังไม่เคยมีในบรรพบุรุษมาก่อน หรือใช้เรียกผู้ป่วย acute leukemia ที่โรคเกิดขึ้นมาเองว่าเป็น acute leukemia de novo โดยไม่มีโรคอื่น ๆ ที่เรียกรวม ๆ ว่า preleukemic syndrome นำมาก่อนได้แก่ กลุ่ม myeloproliferative neoplasia, myelodysplastic syndrome, congenital chromosomal abnormality, ไขกระดูกฝ่อ, paroxysmal nocturnal hemoglobinuria (PNH), ผู้ที่เคยได้รับรังสีมาก่อนหรือได้รับยากลุ่ม alkylating agents มาก่อนถ้าเป็นอย่างหลังนี้เรียกว่า secondary acute leukemia โครโมโซมที่ผิดปกติที่พบบ่อย คือ trisomy 8, monosomy 7 ส่วนกลุ่ม acute leukemia de novo มีโครโมโซมผิดปกติที่พบบ่อยคือ t(8;21) (q22; q22) และมีการพยากรณ์โรคดีกว่ากลุ่ม secondary leukemia[10]

Douche (Shower) อ่านว่า ดูช แปลว่า ฝักบัว ทางการแพทย์แปลว่าการชะล้าง อาจจะเป็นส่วนไหนของร่างกายก็ได้น้ำยาที่ใช้อาจจะเป็นน้ำเปล่าหรือน้ำยา เช่น น้ำส้มสายชูก็ได้เจตนาก็เพื่อล้างทำความสะอาด ปัจจุบันมัก หมายถึง การชะล้างช่องคลอดเป็นหลัก การสวนล้างช่องคลอดอาจจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์นอกมดลูกการคลอดทารกน้ำหนักน้อย คลอดก่อนกำหนด และถุงน้ำคร่ำอักเสบการสวนล้างช่องคลอดมักทำให้เชื้อแบคทีเรียเจ้าถิ่น (normal flora) เปลี่ยนไปทำให้ช่องคลอดเกิดการอักเสบจากเชื้อแบคทีเรียง่ายขึ้น ความเสี่ยงต่อมะเร็งปากมดลูกอาจจะมากขึ้นได้เช่นเดียวกับอุ้งเชิงกรานอักเสบ (pelvic inflammatory disease หรือ PID), endometritis, sexually transmitted disease (STD) ก็อาจจะมากขึ้นปัจจุบันไม่แนะนำให้ผู้หญิงทำ vagina douche แล้ว[11]

En bloc (As a whole) อ่านว่า อ็องบล็อก แปลว่าทั้งหมดทั้งยวงเริ่มใช้ตั้งแต่ ปี 1861 เป็นคำวิเศษณ์เดิมใช้กับการผ่าตรวจศพ เป็นการยกเครื่องในของศพออกทั้งยวงเพื่อให้อวัยวะต่าง ๆ อยู่ในตำแหน่งเดิม ไม่เปลี่ยนแปลงเมื่อต้องมาตรวจครั้งหลัง ๆ ตำแหน่งของอวัยวะทั้งหลายจะได้ไม่ผิดเพี้ยน ปัจจุบันใช้เรียกการผ่าตัดที่ยกออกทั้งยวงว่า en bloc resection แม้แต่ในผู้ป่วยที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ตามเช่นการผ่าตัดกระดูกสันหลังเรียกว่า en bloc spondylectomy[12]

En coup de sabre (The stroke of the saber) อ่านว่า ออง-คู-เดอ-ซาเบรอ แปลว่า รอยประทับดาบ ในผู้ป่วยที่เป็นโรค progressive systemic sclerosis มักมีหนังแข็ง ทั้งตัวโดยเริ่มจากส่วนปลายมือปลายเท้า

ทั้งสองข้าง แล้วค่อยลามขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนผู้ป่วยที่มีหนังแข็งเฉพาะที่เรียกว่า morphea หรือ localized scleroderma ถ้ารอยหนังแข็งนั้นเกิดที่ศีรษะและลำคอ และเป็นเส้นตรงเรียกว่า linear morphea หรือ en coup de sabre พบในผู้ป่วยเด็กมากกว่าผู้ใหญ่และรอยโรคในผู้ป่วยวัยเด็กอาจจะกินลึกถึงกระดูกได้จึงอาจจะมีอาการทางระบบประสาทร่วมด้วยได้ เช่น ปวดศีรษะ ชัก ความจำไม่ดี สายตาแย่ลงก็ได้[13] นอกจากนี้ก็อาจจะพบร่วมกับกลุ่มอาการหน้าเหี่ยวซีกเดียวก็ได้เรียกกลุ่มอาการนี้ว่า Parry-Romberg syndrome ผู้ป่วยที่มีอาการ en coup de sabre มักมีอาการไม่รุนแรง อาการไม่ค่อยลุกลามไปทั้งตัวและรุกรานเข้าอวัยวะภายในแบบผู้ป่วยที่มีผิวหนังแข็งกระจาย

Et (And) อ่านว่า เอ แปลว่า และ เช่นในผู้ป่วยโรค lichen sclerosus et atrophicus ซึ่งเป็นโรคผิวหนังอักเสบ นูนแข็ง และกลายเป็นแผ่นมีสีขาวหรือ white plaque และหนังบางส่วนของ epidermis มีการบุบสลายแทรกตัวร่วมด้วยพบบ่อยตามรอยต่อของ mucocutaneous ในอวัยวะเพศภายนอกของสตรีหรือชื่อเดิมว่า kraurosis vulvae ทำให้คัน ปัสสาวะขัด และเจ็บอวัยวะเพศเมื่อมีการร่วมเพศ[14], ในคำบรรยาย lesion ของ discoid lupus erythematosus เป็นแบบผื่นวงกลมที่มีลักษณะนูนแข็ง และมีรอยยุบเป็นหลุมเล็ก ๆ เรียกว่า hypertrophicus et atrophicus อีกตัวอย่างที่พบบ่อยในการเขียนเอกสารอ้างอิง คือ et al (และเพื่อน) ใช้เขียนต่อท้ายชื่อผู้แต่งบทความ บทวิจัยทางการแพทย์ที่มีมากกว่า 3 หรือ 6 คนขึ้นไปแล้วแต่จะยึดตามแบบไหน

Gilles de la Tourette's syndrome อ่านว่า กีย์-เดอ-ลา-ทู-เร็ตซีนโดรม เป็นอาการผิดปกติทางจิตประสาท ที่ถ่ายทอดทางพันธุกรรมที่แสดงอาการตั้งแต่วัยเด็ก ประกอบด้วยการเคลื่อนไหวของร่างกายผิดปกติบางส่วนแบบ tics และมีการเปล่งเสียงผิดปกติเป็นครั้งคราว เช่น การหลุดคำพูดต้องห้ามหรือคำหยาบโลน (coprolalia) ออกมาเป็นครั้งคราวพบได้ไม่มากประมาณร้อยละ 10-30 เป็นอาการที่ควบคุมได้ยาก ทำให้ผู้ป่วยโรคนี้มีปัญหาหลักในการปรับตัวเข้ากับผู้คนและสังคมรอบข้าง และมีผลต่อคุณภาพชีวิตในการวินิจฉัยโรคนี้ผู้ป่วยต้องมีทั้งส่วนการเคลื่อนไหวแบบ tics และการส่งเสียงส่วนใหญ่ผู้ป่วยอาการจะดีขึ้นเมื่อเด็กย่างเข้าวัยรุ่น อาการ tics ที่พบได้บ่อยกว่าได้แก่การกระพริบตา การไอกระแอมจามการเคลื่อนไหวบนใบหน้าผู้ป่วยมักไม่มีปัญหาเกี่ยวกับระดับสติปัญญา และอายุขัย[15,16]

Grand mal (Great illness) seizure อ่านว่า กร็อง-มาล-ซี-เซอร์ แปลว่า ป่วยหนักหรือป่วยรุนแรง ใช้เรียกอาการชักทั้งตัวแบบ tonic clonic เพราะมีการรบกวนสมองทั้งสองซีก ปัจจุบันนิยมเรียกตามอาการตรง ๆ ว่า generalized tonic clonic convulsion หรือการชักชนิด GTC มากกว่า เพราะบ่งบอกอาการว่าเป็นการชักทั้งตัวดีกว่าที่จะเรียก คำฝรั่งเศสที่ แปลว่า ป่วยหนักเฉย ๆ ภาวะชักทั้งตัวมี 2 ระยะ เริ่มจากอาการหมดสติกะทันหันต่อด้วยการเกร็งในระยะแรก (tonic) ต่อไปก็จะมีการกระตุก คือ การหดสลับกับการคลายของกล้ามเนื้ออย่างรวดเร็ว (clonic) เป็นการชักที่พบบ่อย[17] ที่ต่างไปจาก grand mal คือ Petit mal (Little illness) seizure อ่านว่า เปอ-ตี-มาล-ซี-เซอร์ แปลว่า ป่วยเล็กน้อยหรือเรียกว่า Absent seizure อ่านว่า อาร์บ-ซอง-ซี-เซอร์ ผู้ป่วยจะมีอาการหมดสติเพียงไม่กี่วินาทีโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงของความตึงของกล้ามเนื้อ หรือมีก็เพียงเล็กน้อยผู้สังเกตจะเห็นอาการที่สำคัญคือผู้ที่เป็นจะหยุดกิจกรรมที่กำลังทำอยู่ชั่วขณะ หรือจ้องนิ่งหรือกระพริบตาถี่ ๆ ก็ได้ ผู้ป่วยจะไม่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอกที่มากระตุ้น พบภาวะนี้ได้บ่อยในวัยเด็กเกิดอาการได้วันละหลาย ๆ ครั้ง ทำให้มีปัญหาในการเรียนเนื่องจากขาดความต่อเนื่องและสูญเสียสมาธิ แต่ผู้ป่วยมักจะไม่ใส่ใจอาการที่ตนเองเป็นอยู่[18] มักตอบสนองดีต่อยา valproic acid หรือ ethosuximide

La belle indifference อ่านว่า ลา-เบล-ลอง-ดิฟ-เฟ-รอง แปลตามตัวว่า ไม่แยแสในความงาม หมายถึงภาวะขาดความใส่ใจในอาการเจ็บป่วยของตนเองของผู้ป่วย เป็นลักษณะที่อาจจะพบได้ในโรคประสาท

ชนิด conversion/ hysteria จึงมักจะใช้อาการนี้เป็นตัวแยกระหว่างโรค conversion/hysteria กับอาการทางกาย (organic disease) แต่ในการรวบรวมการศึกษาทั้งหมด 11 รายงาน กลับพบว่าอาการ La belle indifference พบได้ร้อยละ 21 (พิสัย 0-54%) ในผู้ป่วยที่มี conversion symptoms 356 ราย และพบได้ร้อยละ 29 (พิสัย 0-60) ในผู้ป่วยที่มีอาการทางกาย 157 รายฉะนั้นจึงไม่แนะนำให้ใช้อาการนี้แยกระหว่างโรคทางกายกับอาการ conversion อีกต่อไป[19]

Lavage (To wash) อ่านว่า ลา-วาช แปลว่าล้างอวัยวะที่เป็นโพรง หรือช่องด้วยการฉีดของเหลว เช่น การล้างกระเพาะอาหาร (gastric lavage) ในผู้ป่วยที่ได้รับสารพิษเฉียบพลันจากการกิน หรือช่วยวินิจฉัยในผู้ป่วยที่สงสัยว่าจะมีอาการตกเลือดในกระเพาะอาหาร หรือไม่การล้าง brocho-alveolar เพื่อเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจวินิจฉัยหาเชื้อวัณโรค หรือเซลล์มะเร็งปอดในผู้ที่มีรอยโรคในปอดการล้าง paranasal sinuses เพื่อรักษาภาวะ empyema ในช่องไซนัส โดยเฉพาะใน maxillary sinus การล้างช่องท้อง หรือ peritoneal lavage ในผู้ป่วยที่ได้อุบัติเหตุทางหน้าท้องจากของไม่มีคม เพื่อดูว่ามีการตกเลือดในช่องท้องหรือไม่[20]

Milieu (Environment) therapy อ่านว่า มี-ลี-เยอะ แปลว่า สิ่งแวดล้อม หรือแปลว่านิเวศน์บำบัด ซึ่งเป็นกระบวนการการรักษาที่ช่วยฟื้นฟูให้ผู้ป่วยจิตเวชเกิดทักษะที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพได้ด้วยตนเอง และช่วยป้องกันการเจ็บป่วยซ้ำความสำเร็จของ “นิเวศน์บำบัด” จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้าน รวมตั้งแต่การจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม มีความปลอดภัยอำนวยต่อการปรับตัวและพฤติกรรมของผู้ป่วยนอกจากการจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาด้านอารมณ์สังคมและจิตใจแล้วยังต้องมีทีมบุคลากรจากหลายสาขาอาทิพยาบาลจิตเวช นักจิตวิทยา คลินิกนักกิจกรรมและผู้ช่วยดูแลผู้ป่วยที่มีความรู้ความชำนาญเป็นผู้ดำเนินการรักษาให้เกิดการเรียนรู้ โดยผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลขณะที่พักรักษาตัวในโรงพยาบาล รวมถึงมีการจัดโปรแกรมและกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละวันเพื่อให้ผู้ป่วยได้เรียนรู้วินัย กติกาความเหมาะสมและความคิดเห็นของสังคมเข้าใจปัญหาทางอารมณ์และกระบวนการคิดของตนเองที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมฝึกให้รู้จักรับผิดชอบต่อผลของการกระทำของตนเองฝึกความอดทน เพิ่มทักษะการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์สามารถรับมือกับความเครียดที่เข้ามาในชีวิตเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถเห็นคุณค่าของตนเองและ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเต็มศักยภาพ รวมทั้งการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างเป็นปกติสุข[21]

Mittelschmerz (Intermenstrual pain or mid-cycle pain) อ่านว่า มิต-เทล-ชแมร์ทซ์ เป็นคำในภาษาเยอรมัน แปลตามตัวว่า ความปวดระหว่างกลาง หมายถึง อาการปวดท้องน้อยในช่วงตรงกลาง ระหว่างประจำเดือน ซึ่งในระหว่างประจำเดือนผู้ป่วยบางรายมักจะมีอาการปวดท้องน้อยทีละข้างอาจจะปวดนานเป็นนาทีหรือชั่วโมงหรือเป็นวันก็ได้ในเดือนถัดไปอาจจะเปลี่ยนไปปวดท้องน้อยอีกข้างก็เป็นได้ ช่วงระหว่างประจำเดือนนี้เป็นช่วงที่มีการตกไข่ (ovulation) ผู้ป่วยที่มีอาการปวดท้องน้อยระหว่างนี้ ถ้าอาการปวดเกิดก่อนไข่ตก มักเกิดจากการที่ถุง follicle ถูกยืดออกก่อนที่ไข่จะตก ถ้าเกิดอาการปวดหลังไข่ตกแล้วแปลว่ามีเลือดออกมาด้วยเล็กน้อย แล้วเลือดนั้นไประคายเคืองเยื่อบุช่องท้องพบได้ประมาณร้อยละ 20 ของเพศหญิง เนื่องจากอาการไม่รุนแรง จึงมักจะไม่มีความจำเป็นที่จะต้องรักษาและไม่มีอันตรายแทรกซ้อนใด ๆ[22]

Naïve อ่านว่า นา-อีฟ (สังเกตว่าตัว i มี 2 จุด เป็นสัญลักษณ์เพื่อให้อ่านแยกพยางค์ถ้าตัว i มีจุดเดียวจะอ่านรวบพยางค์เป็นแนฟ) แปลว่า ไม่เคยถูกรบกวนมาก่อนไม่ซับซ้อน เช่นไม่เคยได้รับเลือดมาก่อน เรียกว่า Naïve ต่อการรับเลือดถ้าเป็นผู้ป่วย Rh ลบ และ Naïve ต่อการรับเลือดหรือไม่เคยได้รับเลือดมาก่อนก็สามารถจะรับเลือด Rh บวกที่มีหมู่เลือด ABO ตรงกันได้ ถ้าขณะนั้นหาเลือดที่หมู่ ABO ตรงและ Rh ลบไม่ได้ หลัง

จากนั้นผู้ป่วยจะสร้างภูมิคุ้มกันต่อต้านหมู่ Rh ที่ได้รับเข้าไปซึ่งในอนาคตถ้าจะต้องให้เลือดครั้งใหม่ จำเป็นต้องใช้เลือดหมู่ ABO ตรงและ Rh ลบเท่านั้น ถ้าเป็นหญิงที่จะต้องตั้งครรภ์กับสามีที่เป็น Rh บวก ก็ต้องให้ภูมิ anti-Rh แก่หญิงนั้นด้วยหรือในกรณี lymphocyte ถ้าเป็น Naïve cell ก็หมายถึงเซลล์ที่ยังไม่ถูกกระตุ้นด้วยแอนติเจนนั้น ๆ มาก่อนต่อเมื่อถูกกระตุ้นแล้วเซลล์จะกลายเป็น memory cell ต่อไป[23]

Peau d'orange (Orange skin) อ่านว่า โป-โด-ฮรอง แปลตามตัวว่า ผิวเปลือกส้มการที่ผิวหนังบวมนูนแข็งและมีรอยบุ๋มตามรูขุมขนที่ผิวหนังร่วมด้วย (lymphedema) เกิดจากท่อน้ำเหลืองอุดตัน (lymphatic obstruction) อาจจะพบในโรคเท้าช้างหรือมะเร็งต่อมน้ำเหลืองหรือมะเร็งอื่นที่มีการอุดตันท่อน้ำเหลือง ณ จุด ๆ นั้นหรือไกลกว่าจุดนั้นเช่นในการผ่าตัดมะเร็งเต้านมผ่านรอยโรคที่มี peau d' orange ในผู้ป่วย 26 ราย พบว่าผู้ป่วยถึง 10 ราย (38%) ที่มีร่องรอยมะเร็งภายในท่อน้ำเหลืองตรงรอยโรคร่วมด้วยในแง่การผ่าตัด จึงมีคำแนะนำโดยทั่วไปว่าไม่ควรผ่าตัดผ่านรอยโรคของ peau d' orange[24] เพราะจะมีปัญหาว่าตัดมะเร็งออกได้ไม่หมด การบวมของผิวหนังแบบนี้ถ้าทิ้งไว้เนิ่นนานไปอาการบวมอาจจะดูเหมือนดีขึ้นได้เองในบางระดับ เช่น รอยบุ๋มหายไปการวินิจฉัยจึงอาจจะสับสนได้ระหว่างท่อน้ำเหลืองอุดตันกับเส้นเลือดดำอุดตันบางครั้งเรียกรอยโรคแบบนี้เป็นภาษาอังกฤษว่า goose flesh หรือหนังห่าน

Plaque (Plate) อ่านว่า ปล๊าก แปลว่าแผ่นในทางตจวิทยา หมายถึง primary lesion ที่ผิวหนังเป็นแบบแผ่นนูนหนามีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางกว้างกว่า 1 เซนติเมตร จะพบได้ทั้งโรคที่ไม่ใช่มะเร็ง เช่น discoid lupus erythematosus[25], วัณโรคผิวหนัง (tuberculosis cutis) หรือ โรคที่เกี่ยวกับมะเร็ง เช่น mycosis fungoides นอกจากใช้เรียกอาการแสดงทางผิวหนัง แล้วคำนี้ยังมีที่ใช้ในแขนงวิชาอื่นด้วย เช่นเรียกแผ่นคราบจุลินทรีย์ที่ฟันว่า dental plaque[26], เรียกแผ่นคราบในเส้นเลือดแดงไปเลี้ยงสมองว่า carotid plaque ซึ่งถ้าแผ่นนี้แตกผู้ป่วยก็มีความเสี่ยงที่จะเป็นเส้นเลือดอุดตันในสมองเฉียบพลัน[27] หรือแผ่นคราบไขมันใต้ชั้นเยื่อบุเส้นเลือดหัวใจเรียกว่า atheromatous plaque เมื่อแผ่นนี้หนาตัวจนผ่าน endothelium ทะลุเข้าภายในหลอดเลือดก็อาจจะเป็นสาเหตุของโรคหลอดเลือดอุดตันเฉียบพลันในหัวใจผู้ป่วยเกิดกล้ามเนื้อหัวใจตายเพราะขาดเลือดได้[28]

Plateau อ่านว่า ปลา-โต แปลว่า ถาดในทางการแพทย์ หมายถึง บริเวณที่ราบเรียบเหมือนถาด เช่น ที่ราบตอนบนสุดของกระดูก tibia ทั้งด้าน medial และ lateral condyles เพื่อให้ปลายกระดูก femur ที่มาจรดเพื่อรวมเป็นส่วนของข้อเข่าทำให้ข้อเข่ามีการเคลื่อนไหวได้คล่องตัวเรียกว่า tibial plateau ซึ่งถ้ามีภยันตรายที่รุนแรงพอบริเวณหัวเข่าอาจจะเกิดการแตกหรือหักของบริเวณ tibial plateau ได้เป็นการแตกของกระดูกเข้าไปในช่องข้อทำให้มีโรคแทรกซ้อนในระยะยาว เช่น osteoarthritis ของเข่าได้ง่าย ฉะนั้นจึงต้องมีการใส่ใจเป็นพิเศษ[29] ถ้าเป็นพหูพจน์อาจจะเขียนเป็น plateaus ตามภาษาอังกฤษหรือเขียนเป็น plateaux ตามภาษาฝรั่งเศสก็ได้ ในทางภูมิศาสตร์ plateau หมายถึงที่ราบสูง

Réservoir อ่านว่า เร-แซ-วัวร์ หรืออ่านตามภาษาอังกฤษว่า เร-เซอ-วัวร์ แปลตามตัวว่า ถังในทางการแพทย์ใช้เรียกแหล่งรังโรคซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มสัตว์หรือพืชทั้ง species หรือ อาณาบริเวณพื้นดินก็ได้ที่มีเชื้อโรคสะสมอยู่ โดยเชื้อโรคนั้นมีชีวิตรอดและแบ่งตัวเพิ่มได้ เช่นหนูเป็นแหล่งรังโรคหรือ reservoir ของโรคฉี่หนู หรือ leptospirosis เชื้อได้อาศัยตัวหนูและแบ่งตัวได้โดยไม่เป็นอันตรายต่อตัวหนู[30] ต่างจากการเป็นพาหะของเชื้อโรค หรือ carrier ซึ่งหมายถึง สิ่งมีชีวิตตัวเดียว หรือคนเดียวมีเชื้อโรคนั้นแฝงอยู่ อาจจะแฝงอยู่เฉย ๆ หรือก่อโรคให้แก่สิ่งมีชีวิตนั้นได้เป็นครั้งคราว และถ่ายทอดให้คนอื่นได้ด้วยถ้า species ใดเป็น reservoir ของโรคใด สิ่งมีชีวิตแต่ละตัวใน species นั้นก็มักจะเป็น carrier ของโรคนั้น ๆ ตามไปด้วย ในทางภูมิศาสตร์ reservoir หมายถึงอ่างเก็บน้ำ มักเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นมา

Roux-en-y อ่านว่า รู-ซอง-นี en เป็นคำบุพบทบอกสถานที่การกระทำเป็นวิธีการที่ César Roux ซึ่งเป็นศัลยแพทย์ชาวสวิสได้เสนอการผ่าตัดวิธีนี้เป็นคนแรกในปี 1926 เป็นการผ่าตัด bypass ส่วนต้นของกระเพาะอาหารต่อเข้ากับลำไส้เล็กส่วน jeiunum โดยนำส่วนปลายของกระเพาะมาต่อเข้ากับด้านข้างของลำไส้เล็ก (end to side anastomosis) เรียกว่า roux-en-y gastrojejunostomy รองรับน้ำย่อยจากกระเพาะอาหาร ลัดกระเพาะอาหารส่วนใหญ่และ duodenum ทั้งหมดออกไปเพราะ duodenum เป็นลำไส้เล็กส่วนสำคัญที่คอยย่อยไขมัน ลำไส้เล็กที่ได้มาใหม่จึงมีรูปร่างคล้ายตัวอักษร Y ส่วนใหญ่เป็นการผ่าตัดเพื่อลดน้ำหนัก (bariatric surgery) วิธีหนึ่งเพราะขนาดกระเพาะอาหารเล็กลง จึงกินได้น้อยลง และการย่อยอาหารไขมันก็ลดลงด้วย[31]

Torsadé de pointes อ่านว่า ตอร์-ซา-เด-เดอ-ปวง-เตอะ แปลว่าการบิดเบี้ยวของส่วนปลายหมายถึงภาวะที่หัวใจกำลังจะหยุดทำงาน จึงส่งคลื่นไฟฟ้าที่ค่อนข้างสับสนเป็นแบบ polymorphic ventricular tachycardia ร่วมกับ prolonged QT interval, amplitude ของ QRS complex ค่อย ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ และ รูปร่างของ QRS ก็เปลี่ยนแปลงและบิดรอบเส้น isoelec-tric, ventricular rate ระหว่าง 150-250 ต่อนาที อาจจะเกิดจากความพิการโดยกำเนิดหรือเกิดภายหลัง เช่นจากยาบางชนิดก็ได้ที่พบบ่อยได้แก่ sotalol, cisapride, amioda-rone, erythromycin, terfenadine, quinidine, ฯลฯ[32] หรือผู้ป่วยมีแมกนีเซียมต่ำ หรือโปตัสเซี่ยมต่ำก็ได้อาการนี้อาจจะหายเอง แต่ก็มักจะกลับมาเป็นซ้ำอีกได้เสมอจึงต้องรีบให้การรักษาเช่นฉีดแมกนีเซียมเข้าเส้นเลือด

นอกจากนี้ยังมีศัพท์แพทย์ที่มีชื่อเฉพาะตั้งตามชื่อแพทย์เป็นภาษาฝรั่งเศสอีกมากมาย แต่ไม่ได้รวบรวมรายละเอียดมาไว้ เช่น de Quervain disease, Dupuytren contracture, Guillain-Barré's syndrome, Ménière's disease, Courvoisier's law, Boutonnaière deformity, Troisier's sign, Ménétrier's disease, Trousseau's sign, Rouleaux formation, ฯลฯ

กิตติกรรมประกาศ

ขอบพระคุณ อาจารย์เพ็ญพิชญ์ เจริญ โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย คุณครูคนแรกที่กรุณาเปิดโลกภาษาฝรั่งเศส และทุนการศึกษาจาก Université libre de Bruxelles

เอกสารอ้างอิง

1. Pickett CA, Jackson JL, Hemann BA, Atwood JE. Carotid bruits as a prognostic indicator of cardiovascular death and myocardial infarction: a meta-analysis. Lancet 2008; 371: 1587-94.
2. National Institutes of Health Consensus Development Conference Statement: Neurofibromatosis. Arch Neurol 1988; 45: 575-8.
3. Drew LB, Drew WE. The contrecoup-coup phenomenon: a new understanding of the mechanism of closed head injury. Neurocrit Care 2004; 1: 385-90.
4. Rodríguez-Caballero A, Torres-Lagares D, Rodríguez-Pérez A, Serrera-Figallo MA, Hernández-Guisado JM, Machuca-Portillo G. Cri du chat syndrome: a critical review. Med Oral Patol Oral Cir Bucal 2010; 15:e473-8.
5. Serevi FM, Bocchi S, Vannuccini S, Petraglia F, Arch Perinatal Med 2012; 18: 7-19.
6. Parnés A, Lagan KM. Larval therapy in wound management: A review. Int J Clin Pract 2007; 61: 488-93.
7. Spatt J. Déjà vu: possible parahippocampal mechanisms. J Neuropsychiatry ClinNeurosci 2002 Winter; 14: 6-10.
8. Wild E. Deja vu in neurology. J Neurol 2005; 252: 1-7.
9. Struck TH. Jamais vu episodes in relationship to baclofen treatment: a case report. Arch Phys Med Rehabil 2002; 83: 846-9.

10. Larson RA. Is secondary leukemia an independent poor prognostic factor in acute myeloid leukemia? Best Pract Res ClinHaematol 2007; 20: 29-37.
11. Cottrell BH. An updated review of of evidence to discourage douching.Am J Matern Child Nurs 2010; 35: 102-7.
12. Murakami H, Kawahara N, Abdel-Wanis ME, Tomita K. Total en bloc spondylectomy. Semin Musculoskelet Radiol 2001; 5: 189-94.
13. Chiu YE, Vora S, Kwon EM, Maheshwari M. A Significant proportion of pediatric morpheaen coup de sabre and Parry-Romberg syndrome patients have neuroimaging findings. Pediatr Dermatol 2012; 29: 738-48.
14. Fistarol SK, Itin PH. Diagnosis and treatment of lichen sclerosus: an update. Am J Clin Dermatol 2013; 14: 27-47.
15. Cavanna AE. Tourette's syndrome.BMJ 2013; 347 doi: http://dx.doi.org/10.1136/bmj.f4964 (Published 20 August 2013)
16. Gravino G. Gilles de la Tourette syndrome. Ann Clin Psychiatry 2013; 25: 297-306.
17. Ko DY, Sahai-Srivastava S. Generalized tonic-clonic seizures. Available at: http://emedicine.medscape.com/article/ 1184608-overview
18. Mirsky AF, Duncan CC, Myslobodsky MS. Petit mal epilepsy: a review and integration of recent information. J Clin Neurophysiol 1986; 3: 179-208.
19. Stone J, Smyth R, Carson A, Warlow C, Sharpe M. La belle indifference in conversion symptoms and hysteria: systematic review. Br J Psychiatry 2006; 188: 204-9.
20. Whitehouse JS, Weigelt JA. Diagnostic peritoneal lavage: a review of indications, technique, and interpretation. Scand J Trauma Resusc Emerg Med 2009, 17: 13 doi: 10.1186/1757-7241-17-13
21. Thomas SP, Shattell M, Martin T. What's therapeutic about the therapeutic milieu? Arch PsychiatrNurs 2002; 16: 99-107.
22. Marinho AO, Sallam HN, Goessens L, Collin WP, Campbell S. Ovulation side and occurrence of mittelschmerz in spontaneous and induced ovarian cycles. Br Med J 1982; 284: 632.
23. Sprent J, Surh CD. Normal T cell homeostasis: the conversion of naïve cells into memory-phenotype cells. Nat Immunol 2011; 12: 478-84.
24. Wiggett WS, Louw M, Karusseit VO. The histology of peaud'orange in breast cancer-what are the implications for surgery? S Afr J Surg 2012; 50: 75-8.
25. Okon LG, Werth VP. Cutaneous lupus erythematosus: Diagnosis and treatment. Best Practice Res Clin Rheumatol 2013; 27: 391-404.
26. Marsh PD. Dental plaque: biological significance of a biofilm and community life-style. J Clin Periodontol 2005; 32 Suppl 6: 7-15.
27. Golledge J, Greenhalgh RM, Davies AH. The symptomatic carotid plaque. Stroke 2000; 31: 774-81.
28. Otsuka F, Kolodgie F, Virmani R. The role of the vulnerable plaque in acute coronary syndromes. In: Up To Date, Post TW (Ed), Up To Date, Waltham, MA. (Ac-cessed on November 25, 2013.)
29. Manidakis N, Dosani A, Dimitriou R, Stengel D, Matthews S, Giannoudis P. Tibial plateau fractures: functional outcome and incidence of osteoarthritis in 125 cases. IntOrthop 2010; 34: 565-70.
30. Cosson JF, Picardeau M, Mielcarek M, Tatard C, Chaval Y, Suputtamongkol Y, et al. Epidemiology of Leptospira transmitted by rodents in Southeast Asia. PLoSNegl Trop Dis 2014; 8: e2902. doi: 10.1371/journal.pntd.0002902
31. Romy S, Donadini A, Giusti V, Suter M. Roux-en-Y gastric bypass vs. gastric banding for morbid obesity: a case-matched study of 442 patients. Arch Surg 2012; 147: 460-6.
32. Yap YG, Camm AJ. Drug induced QT prolongation and torsades de pointes. Heart 2003; 89: 1363-72.